

Suomen sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta HE 127/2024 vp

PL 145, 00251 Helsinki 25

[Yhteystiedot - Suomen sosiaali- ja terveysvaliokunta \(sosiaalioikeus.fi\)](https://www.sosiaalioikeus.fi/)

Helsinki 1.10.2024

Suomen Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta HE 127/2024 vp

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntopyyntö 9.10.2024

Arvoisa sosiaali- ja terveysvaliokunta

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annettua lakia siten, että toteutuneen henkilöstömitoituksen on oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti. Esitys liittyy vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Esitystä perustellaan mm. seuraavilla seikoilla:

Osana julkisen talouden suunnitelmassa päätettyjä säästötoimia hyvinvointialueiden velvoitteita kevennetään.

Esityksellä tavoitellaan julkisen talouden suunnitelmaan 2024-2027 verrattuna 45 miljoonan euron vuosittaisia säästöjä vuosille 2025-2027 ja 134 miljoonan euron vuosittaisia säästöjä vuodesta 2028 lähtien valtion rahoittamassa julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Henkilöstön heikko saatavuus on haastanut hyvinvointialueita sekä toiminnallisesti että taloudellisesti. Henkilöstöpula lisää kustannuspaineita ja heikentää palvelujen saatavuutta.

Tavoitteena on osaltaan parantaa palveluihin pääsyä ja palvelujärjestelmän kustannusvaikuttavuutta painottamalla perustason palveluita myös lainsäädännössä sekä vahvistamalla ennaltaehkäisyä, palveluketjuja ja palveluohjausta sekä digitaalisia palveluita ja mahdollisuuksia omahoitoon.

Suomen sosiaaioikeudellinen seura ry lausunto

Suomen sosiaaioikeudellinen seura ry antoi hallituksen esitysluonnoksesta lausunnon kesällä 2024 lausuntokierroksella (VN/16703/2024). Seuramme ei tuolloin pitänyt esitettyä muutosta toimivana ratkaisuna talouden tasapainottamiseksi. Tuolloin esittämämme vaihtoehtoinen ratkaisuaallli oli pitää henkilöstömitoitus ennallaan. Sen ohessa esitimme suunnitelman laatimista siitä, onko mahdollista ja missä aikataulussa henkilöstömitoitusta edelleen kiristää tulevaisuudessa

Henkilöstömitoituskeskustelu alkoi maassamme käytännössä havaituista epäkohdista vanhusten hoidossa, jotka välttämättä vaativat korjaamista. Palvelutalojen hoidon laadussa havaittiin merkittäviä puutteita ja niiden yhdeksi perussyysksi osoittautui hoitavan henkilökunnan liian vähäinen määrä. Henkilöstömitoitusta lähdettiin korottamaan lakiteitse, kun aluehallintovirastojen tarkastuskäynneillä antamat suositukset ja ohjeet eivät tuottaneet tulosta. Henkilöstövajausta havaittiin sekä kuntien että yksityisten ylläpitämissä palvelutaloissa.

Kun henkilöstömitoitusta on kiristetty asteittain toteutetuilla lainsäädännön muutoksilla, on puutteita hoidon laadussa saatu vähennetyksi. Valituksia aluehallintovirastoihin ja eduskunnan oikeusasiamiehelle on vieläkin tullut, mutta yleisesti ottaen tilanne on parempi kuin aiemmin. Nyt käsiteltävä hallituksen esitys kääntää kelloa taaksepäin. Aiemmat ongelmat vanhusten hoidossa palautuvat ja valitukset puutteellisesta hoidosta alkavat lisääntyä.

Seuramme mielestä henkilöstömitoituksen löysentämisellä ei saavuteta niin merkittäviä säästöjä valtiontalouteen, että sen vastapainona hoidon laatu merkittävästi heikkenee ja aiemmat ongelmat palautuvat. Esitys merkitsee signaalia hyvinvointialueille ja yksityisille palvelujen tuottajille siitä, että palveluja voi heikentää ja henkilökuntaa voidaan. Pääasia on rahan säästyminen. Tällainen viesti kentälle on seuramme mielestä hyvin vaarallinen.

Hallituksen antamaa signaalia on alettu jo toteuttamaan ennen kuin laki on hyväksytty. Viime päivinä on julkisuuteen tullut laajoista muutosneuvotteluista palvelutaloissa, joiden tavoitteena on henkilöstön vähentäminen. Hallituksen esityksessä korostetaan alan henkilöstöpulaa ja rekrytoinnin vaikeutta. Nyt on käymässä päin vastoin, kun monet hoitotyöntekijät ovat jäämässä työttömiksi tämän esityksen myötä. Jäljelle jäävä henkilökunta joutuu tekemään hoityötä entistä kovemmallalla kiireellä, millä on väistämättä vaikutusta hoidon laatuun.

Seuramme korostaa, että ikääntyneiden hyvä kohtelu on Suomen perustuslain 19 § 3 momentin ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten takaama oikeus. Perustuslain 19 § 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Seuramme huomauttaa, että henkilöstömitoitusta on tähän asti kiristetty juuri siksi, että perustuslain edellyttämä riittävyys ei ole toteutunut. Nyt tämä perustuslain edellyttämä riittävyys vaarantuu tämä esityksen vuoksi.

On lisäksi otettava huomioon asian kansainvälinen ulottuvuus. Suomi on hyväksynyt uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan eduskunnan hyväksymällä lailla¹ vuonna 2002. Tämän liittymistä

¹ Laki Euroopan sosiaalisen peruskirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 14.6.2002/486 (SopS 78/2002)

koskevan lain keskeisen sisällön mukaan Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut. Suomi on sitoutunut peruskirjan 23 artiklaan, jossa säännellään ikääntyneiden henkilöiden oikeudesta sosiaaliseen suojeluun. Sopimuspuolet (Suomi mukaan luettuna) ovat sitoutuneet toteuttamaan ja edistämään, joko suoraan tai yhteistyössä julkisten tai yksityisten järjestöjen kanssa, asianmukaisia toimia, joiden tarkoituksena on erityisesti ”taata laitoksissa asuville ikääntyneille henkilöille asianmukainen tuki, kunnioittaa heidän yksityisyyttään, ja mahdollisuus osallistua elinolosuhteitaan laitoksessa koskevaan päätöksentekoon”.

Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys on vastoin artiklan 23 määräyksiä, koska se heikentää sitä laitoksissa ja palvelutaloissa asuvien asianmukaista tukea, jota Suomen tulee taata. Tuki ei ole taattu, jos henkilöstömitoutusta heikennetään. Se tедetään vanhoista kokemuksista, ue takaaminen edellyttää mitoutuksen kiristämistä edelleen. Esitys on myös eduskunnan vuonna 2002 hyväksymän lain vastainen. Artikla 23 on osa Suomen voimassa olevaa lakia. Eduskunnan tulee hyväksyä sellaista esitystä, joka ei ole sopusoinnussa Suomen kansainvälisten velvoitteiden kanssa..

Suomi on saanut kaksi langettavaa tuomiota Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitealta artiklan 23 rikkomisesta (Merits 70/2011 ja 71/2011). Jos tämä lakiesitys hyväksytään kanteluita voi olla odotettavissa lisää.

Seuramme esittää hallituksen esitystä hylättäväksi.

Kunnioittavasti

Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry
- Socialrättsliga sällskapet i Finland rf

Puheenjohtaja Yrjö Mattila,

Osoite Koukkutie 4, 17200 Vääksy, puhelin 040-7154166, sähköposti
yrjo.mattila@helsinki.fi.
